

Br. 1897. VI. 7.

Waar vele millioenen reeds gebleven zijn

EN

Waar vele millioenen nog zullen blijven.

EEN VERZOEKSCRIFT

AAN

de Tweede Kamer der Staten-Generaal

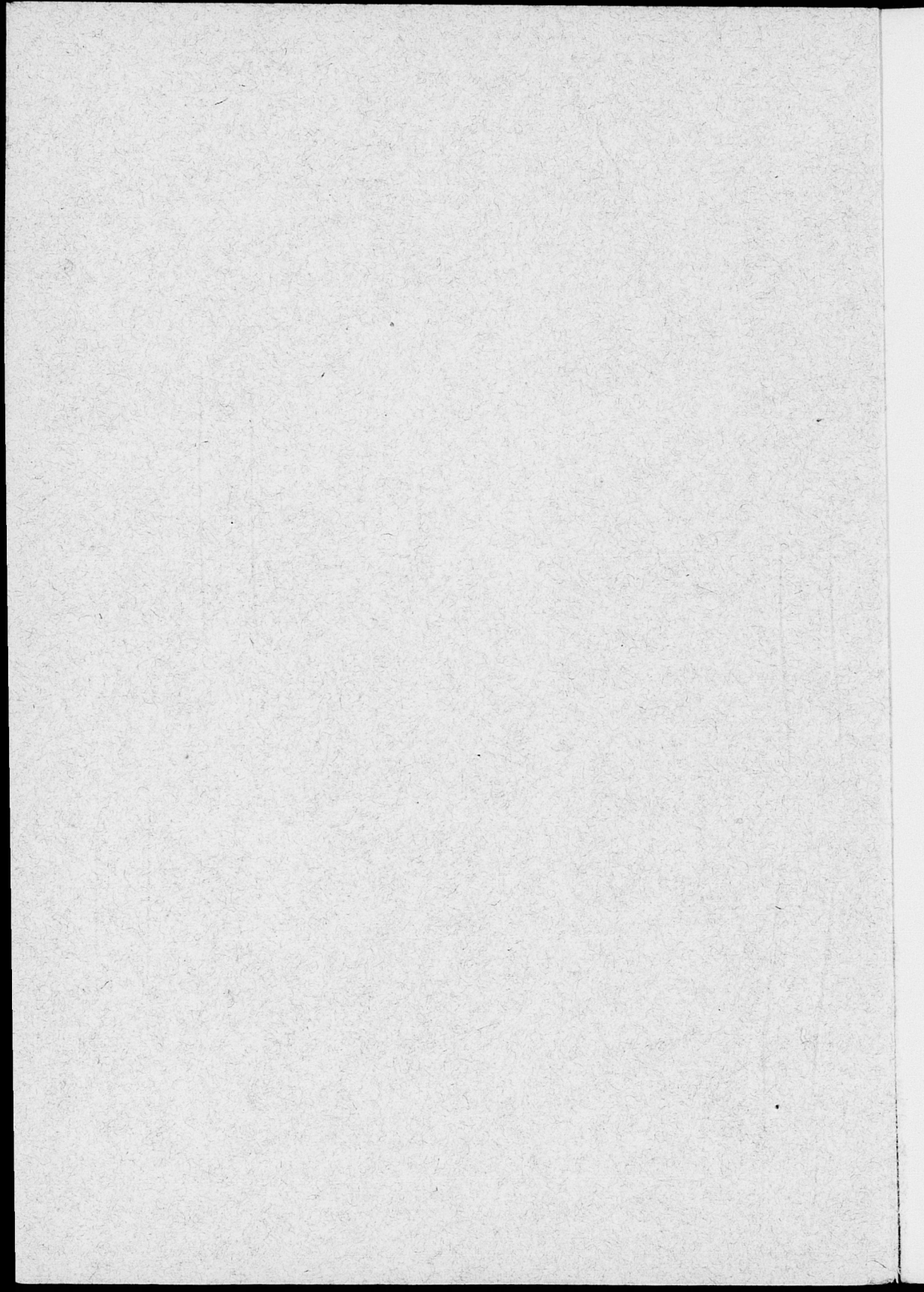
VAN

G. ROESSINGH VAN ITERSON.

*Oud referendaris, Chef van de afdeling „Comptabiliteit” bij
het departement van Justitie te Batavia.*

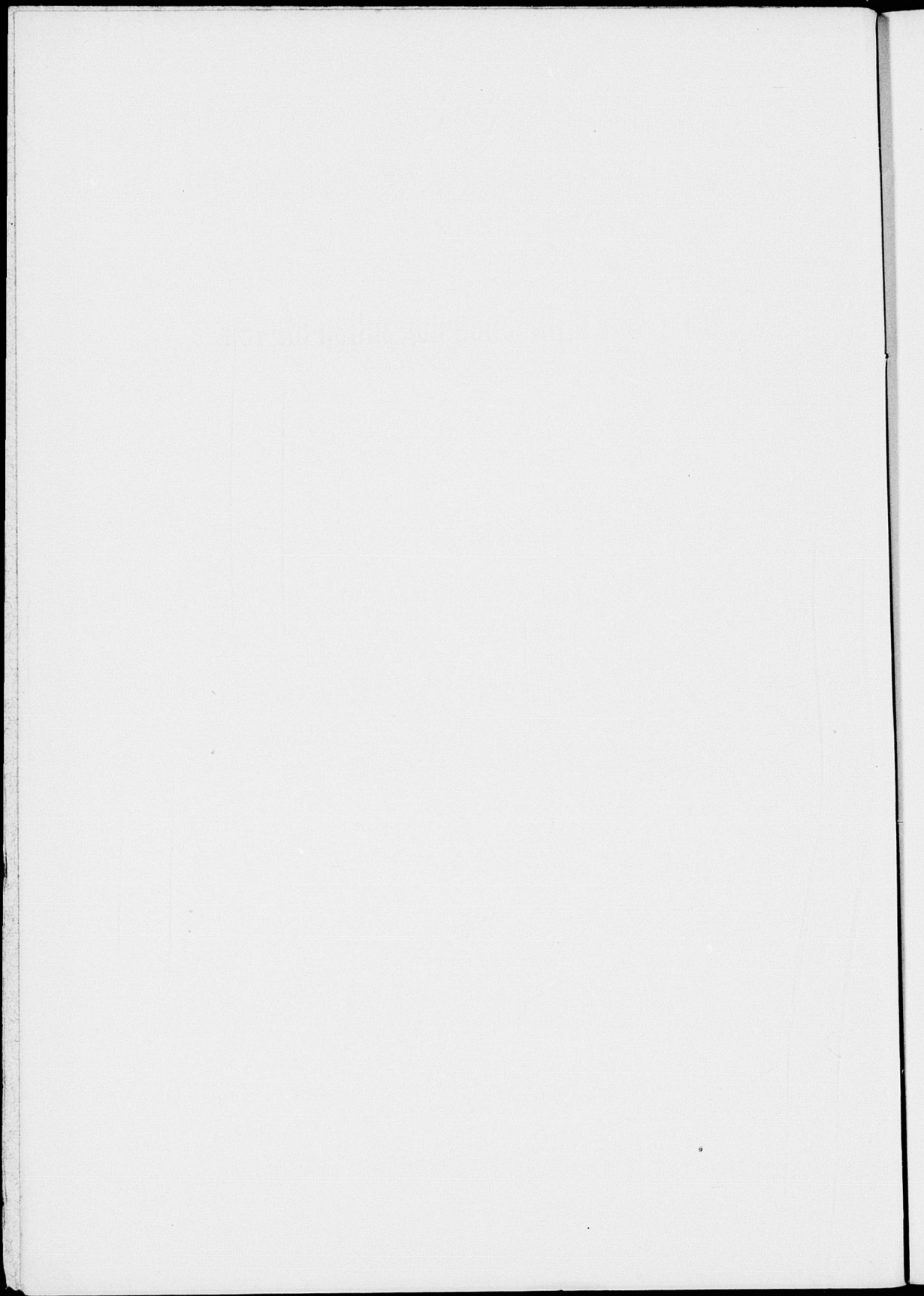
LEIDEN,
S. C. VAN DOESBURGH.
1897.

WAAR VELE MILLIOENEN REEDS GEBLEVEN ZIJN

EN

WAAR VELE MILLIOENEN NOG ZULLEN BLIJVEN.

Waar vele millioenen reeds gebleven zijn

EN

Waar vele millioenen nog zullen blijven.

~~~~~
EEN VERZOEKSCRIFT

AAN

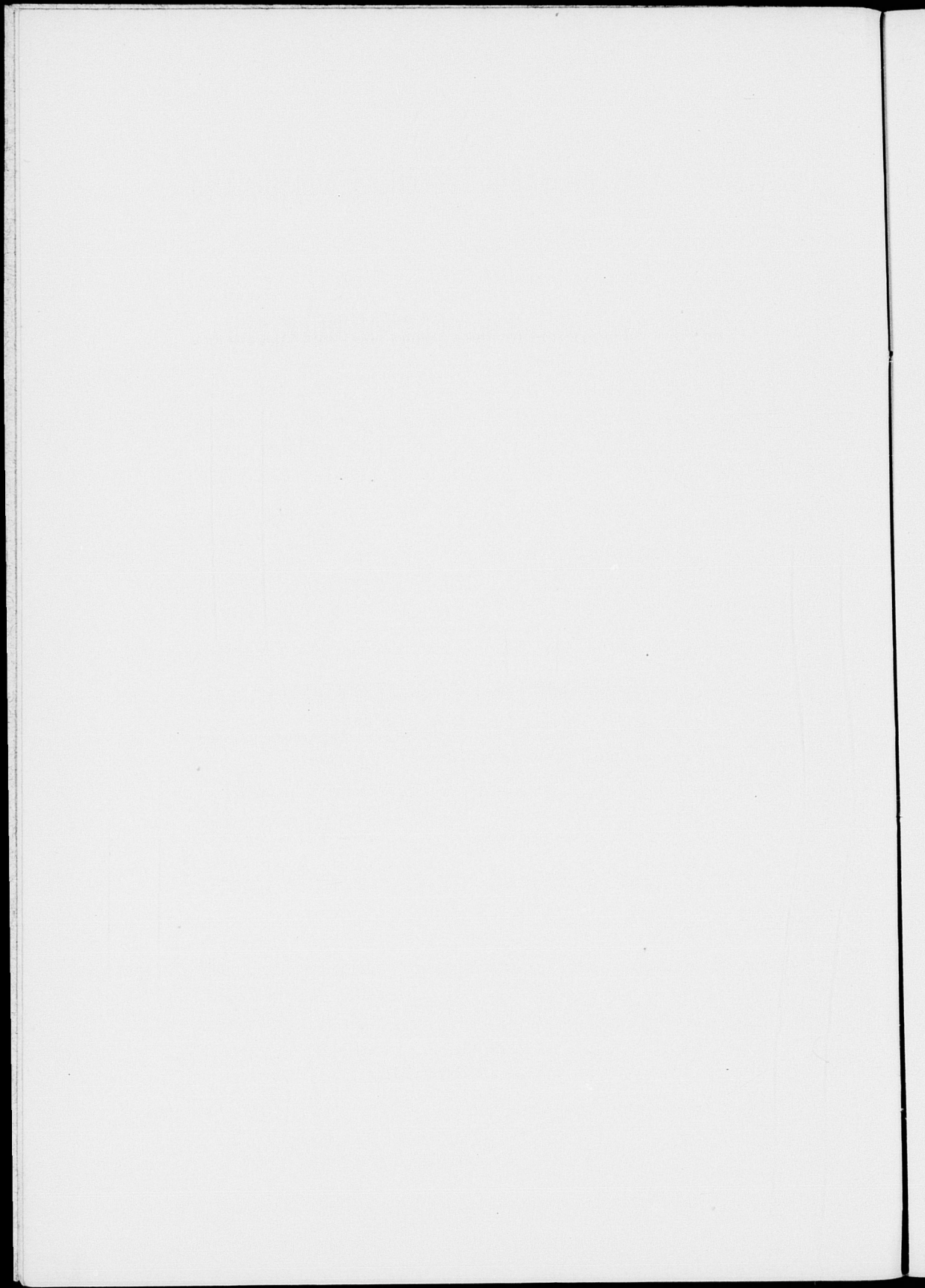
de Tweede Kamer der Staten-Generaal

VAN

G. ROESSINGH VAN ITERSON.

*Oud referendaris, Chef van de afdeling „Comptabiliteit” bij
het departement van Justitie te Batavia.*

LEIDEN,
S. C. VAN DOESBURGH.
1897.

The first and highest ambition a man
can have is to do his duty.

LUBBOCK.

Om aan den Lezer te doen zien hoe mijn pogen om verbetering in het geldelijk beheer in onze O. I. bezittingen te verkrijgen, dáár is opgenomen, neem ik hier eerst de recensie over — en wel voor zoover mij bekend is tot op dit oogenblik de eenige — van twee Indische bladen.

VAN DORP's „Maandblad” van 1 Juli 1897 schrijft:

Geen leerboek, maar wel een waaruit ontzaglijk veel te leeren is, heet: „Waar vele millioenen reeds gebleven zijn en waar vele millioenen nog zullen blijven. *Eene bijdrage tot de kennis van het Indisch Staatsbestuur*, door G. Roessingh van Iterson, Oud-Referendaris, Chef van de afdeling „comptabiliteit” bij het departement van Justitie te Batavia. (Leiden, S. C. VAN DOESBURGH.) Een werkelijk deskundige is hier aan 't woord en onthult veel, zeer veel, wat gewone menschen tot-nu-toe onbekend was. Wij vermeten ons in de verste verte niet, over de meerdere of mindere juistheid zijner beschouwingen een oordeel te vellen. Dat het geldelijk beheer hier te lande nog altijd „zeer onvoldoende of in 't geheel niet geregeld is”, staat bij den schrijver vast en wordt door hem duidelijk aangetoond. Verder behelst dit boek een geheele lijdensgeschiedenis der financiëele regeling in Nederl. Indië. Hier staan werkelijk groote belangen op 't spel en we hopen spoedig te vernemen, dat deskundigen met den schrijver in discussie treden en . . . dat wij praktische gevolgen daarvan zullen zien.

Die recensie werd overgenomen in de „Haagsche Courant” van 9 September 1897 en de Redactie van dat blad teekende daarbij aan: „dat de Indische pers nog minder dan de Nederlandsche zich tot dusver gewaagd had aan VAN ITERSON's boek over het Indisch financiëel beheer, waarop bovengenoemd „Maandblad” nu een uitzondering maakte.”

Uit de „Deli-Courant” van 7 Augustus 1897 neem ik over:

„Wij vestigen de aandacht onzer lezers op de zeer belangwekkende studie van FLANEUR in ons derde blad over de brochure van den heer G. ROESSINGH VAN ITERSON.

Met attentie gelezen, zal men een verlangen gaan gevoelen om de brochure zelf te leeren kennen en komt aan onzen hooggeachten medewerker de eer toe, op uitnemende wijze propaganda te hebben gemaakt voor de verspreiding der kennis van de Indische financiële mysteriën.”

**Waar vele millioenen reeds gebleven zijn en waar
vele millioenen nog zullen blijven.**

Deze „bijdrage tot de kennis van het Indisch Staatsbestuur, door G. ROESSINGH VAN ITERSON, oud-referendaris, Chef der Afdeeling Compabiliteit bij het Dep. v. Just. te Batavia, uitgegeven bij S. C. v. DOESBURGH te Leiden, is een sensatie makende brochure. Mag men het feitelijk wel een brochure noemen, deze 315 pagina's groote, minitieuze arbeid, de weldoorvoede vrucht van jaren en nog eens jaren arbeids? Het boek maakt sensatie, zeide ik; neen, het doet meer, het maakt indruk en het feit, dat het nog geen ampele bespreking in onze bladen of tijdschriften heeft uitgelokt, pleit wel voor den schrijver, dien men gelegenheid te over heeft, om voor een man uit één stuk en geenszins voor een vluchtigen, impressionabelen te kort gedanen Max Havelaar te houden. Wil men den Heer ROESSINGH VAN ITERSON bestrijden, dan zal men zich geducht moeten pantseren en proviandeeren en, hoewel reeds vooruit wetende, dat het werk in quaestie zoogenaamd beantwoord zal worden, ben ik toch zeker, dat men de hoofdpunten niet zal kunnen weerleggen. Voor zoover mij dit mogelijk is, met het oog op de plaatsruimte in dit blad, zal ik den inhoud kort omschrijven.

De aanleiding tot deze lijjige brochure is de opmerking van de *Ind. Gids* in zake een beknopt artikel over 't zelfde onderwerp van den schrijver in de *Amsterdammer*. Men zeide toen, het „te wenschen, dat de Heer R. v. I. zijne denkbeelden wat duidelijker” enz. .... Welnu, *servez chaud* heeft de Heer R. v. I. gedacht en in beschaafden taal zijne denkbeelden ontwikkeld! Hij begint te verhalen, hoe hij in 1867 tot 3e commies bij het Dep. v. Fin. te Batavia bevorderd werd, dat hij toen bij den heer BARKMEYER te werk werd gesteld om den loop der zaken te leeren, dat hem de contrôle der uitgaven weldra zeer duidelijk werd, doch dat hij omtrent de wijze van ontvangsten controleeren, maar niet wijzer werd en, daarna informeerende, ten antwoord kreeg: „*dat daarvoor al heel weinig voorschriften bestonden*” en daarbij ook de mededeeling: „*dat een contrôle op het grootste gedeelte der ontvangsten ten eenemale ontbrak*”, het was gewoonte dat de alg. Rekenkamer „*datgene wat als ontvangen werd verantwoord, beschouwde als dat wat ontvangen moest worden en dit dan tegelijkertijd aannam als behoorlijk te zijn verantwoord.*”

Wien zou een dergelijke staat van zaken niet te denken geven? Welk oprecht dienaar van den staat zou een dergelijke toestand niet wenschen te verbeteren? Ook R. v. I. dacht er over en met vrucht zooals uit het latere blijkt.

Ook in Nederland had de rekening met Indië, die maar steeds uitbleef, de aandacht getrokken en een naar zeggen zeer bekwaam man, de Heer P. H. B. MOTKÉ, werd met een staf gezonden tot „het instellen van een onderzoek naar en voor verbetering van het financieel beheer”. Helaas stierf de Heer MOTKÉ op Java en toen werd de hem toegevoegde rijksambtenaar, de Heer J. E. SPRENGER v. EYK, tijdelijk tot hoofd-inspecteur van Financiën benoemd. Dit was in '73. In '74 en '75 komt de heer S. v. E., die het oude comptabele beheer *slecht* vond, met verbeteringen aan, en nu be-toogt de Heer R., dat die verbeteringen niet voldoende en zelfs geen verbeteringen doch complicaties zijn gebleken, die het beheer nog verwickelder en foutiever hebben gemaakt; vooral de contrôle op de ontvangsten bleef nog steeds niet afdoende. De Heer R. was intusschen referendaris geworden en ging in 1879 met twee-jarig verlof naar Nederland, hij werd toen op zijn verzoek bij het Min. v. Kol. gedetacheerd, en werkte daar aan de ontworpen nieuwe voorschriften gedurende twee jaar en 8 maanden en keerde toen naar Indië terug, „Daar begint”, zoo schrijft hij kort en zonder

omhaal „mijn lijdensgeschiedenis”. Uit de nauwkeurige beschrijving dienaangaande, blijkt ons alleen, dat deze verdienstelijke ambtenaar op 44 jarigen leeftijd, in 't genot van een uitstekende gezondheid zijn — ontslag kreeg, — omdat zooals de G. G. dit aan den heer BERGSMa, die voor R. v. I's. belang opkwam, zeide: hij dat aan VAN VLEUTEN beloofd had??

Bovendien werd hem door den tegenwoordigen G. G. kort geleden meegedeeld dat hij niet meer in 's lands dienst zou kunnen worden opgenomen.

Kan zoo iets bestaan, vraagt men zich af en sluit zich aan bij de waardige woorden van den schrijver, die zich afvraagt: „wanneer het ontslag van ambtenaren in N. I. bij de wet geregeld zal worden?”

In 1890 schreef toen de Heer R. v. I. een artikel in de *Ind. Gids*, getiteld: „de voorschriften tot uitvoering v. een gedeelte v. d. Indische comptabiliteitswet zooals zij zijn en zooals zij wezen moeten.”

Dat die voorschriften voor critiek vatbaar waren, was reeds gebleken door het feit der uitgave van andere geschriften, zooals van den Heer A. J. W. VAN DELDEN in 1875 en in '79 van den Heer MEKERN, inspecteur der financiën, die, om uit de vele aanhalingen een kenschetsenden greep te doen, schrijft: „Maar wat moet men zeggen van die andere boekhouding, bij welk artikel het kasmemoriaal der alg. ontvangers — *het kasboek*; *het boek* der kassiers — is afgeschaff!

Dan behandelt schrijver een merkwaardig artikel in de *Indische Gids* van 1885, getiteld: „kas-tekorten en geldelijk wanbeheer.”

Dat er in Indië vroeger gruwbaarlijk gestolen werd, bewijst reeds de strenge proclamatie van 4 Febr. 1810, door DAENDELS uitgevaardigd, doch het feit dat er slechts bij toeval, en nooit door het contrôle systeem zelve, nu en dan slechts, en dan meestal *flinke* bedragen als verduisterd worden gevonden, ondanks die z. g. inspecteurs, wijst zelfs voor den oningewijden lezer op een ernstigen toestand. Wel vermeerderde men het inspectie-personeel, maar het schijnt mij na aandachtige lezing van de daarvoor aangevoerde motieven en bewijzen zeker, dat de inspectie niet *kan* deugen, daar de boekhouding van dien aard is, dat ze gelegenheid geeft ontvangen posten voorloopig achter te houden.

Een voorbeeld: Een inspect. van Fin. had met den Heer v. D. KEMP een onderhoud en verzekerde hem, dat een kashouder eventuele tekorten niet zou kunnen verbergen. Een paar maanden later bleek in een der pas door den spreker geïnspecteerde kassen een aanzienlijk tekort! De inspecteurs zeggen zelve „dat zij niet onver-

wachts kunnen inspecteeren, omdat de boekhouding bij de kassen zooveel van hen vordert." Ziedaar weer een duidelijk feit, dat voor de gegrondheid van de klachten des Heeren R. v. I. pleit. Heerscht er werkelijk geen wanbeheer, wanneer de ministerieele memorie van toelichting, in Nov. 1884 wordt ingediend, ten einde het slot van de Indische rekening van 1874 vast te stellen!? Dat de inspectie (ik durf dit gerust aan den lezer overlaten, of ik bevoegd ben als leek zulks te zeggen) niet deugt, blijkt b. v. uit het verdwijnen en te kort bevinden van 45000 fl. te Buitenzorg, een paar maanden na de inspectie.

In kernachtige, krasse bewoordingen spreekt de schrijver zijn oordeel over die dingen uit, waar hij zegt: Ja 't is verklaarbaar, omdat de boekhouding, als dit woord hier gebezigd mag worden, naar de voorstellen van den heer SPRENGER VAN EYK zoo fraai is ingericht, dat bijvoorbeeld de practische inspecteur MEKERN vier of vijf dagen noodig had, om het werkelijk kas-saldo te constateeren!

Nog een sterk feit is de ontdekking van een te kort van f 6357, 8 dagen na het „uitstekend in orde bevinden der boeken”, alweder mogelijk door het gebrek aan controle op de ontvangsten, daar o. a. vóór dien datum f 2769,99 was ontvangen, die nog niet in de boeken waren verhandeld.

Dat die slechte controle reeds lang bij de 2^e Kamer bekend is, blijkt uit een verslag der commissie van Rapporteurs van 18 Febr. 1887, luidende: Met bevreemding zag men, dat de Regeering geheel onbeantwoord liet de opmerking der Rekenkamer, dat de niet boeking van een aan den alg. ontvanger te Soerabaija gezonden bedrag van f 12000, niettegenstaande eigenhandige quitantie, bij het Dep. v. Fin. niet onopgemerkt had mogen blijven. Dat de inspecteurs niet naar behooren de inning der belasting-vorderingen nagaan, (wat dan ook min of meer onnoodig schijnt, daar de aangeslagenen recht van redres hebben) bewijst ten overvloede het adres der Malangsche koffiëplanters hij monde van C. J. Koch, die de belasting der verponding betr. de Malangsche koffiëlanden „geheel willekeurig” noemt.

De heer Koch, die ca 14 plantages administreert, heeft toch dunkt mij ook recht van spreken. Op bl. 74 begint de heer R. v. I. uit een te zetten hoe hij, op zoover ik het beoordeelen kan meer practische wijze de boekhouding der inkomsten en uitgaven zou wenschen geregeld te zien, een boekhouding, die aan de eischen voldoen kan, m. i. daar er volgens schrijver aan ontbreekt 1°. vol-

doende controle op de ontvangsten plus nog een 4-tal zaken van belang, door R. v. I. gestipuleerd. Reeds noemde ik het factum dat er 4 à 5 dagen voor een kas opname noodig waren als uitvloeisel van deze gecompliceerde en toch onvolledige boekhouding; bij de oude boekhouding was bij resolutie van 21 Maart 1820 o. a. vastgesteld dat het Memoriaal „dagelijks met dubbele lijn moest worden afgesloten” en dat „vóór het afsluiten van den dag het montant der gezamentlijke posten zal worden gesommeerd en dit montant benevens het getal der posten aan den voet van den laatsten post worden vermeld en door den ontvanger worden geteekend.” Dit moge nu ouderwetsch zijn, het was m. i. eenvoudiger en beter, daar men later ingeschoven of nageboekte posten hierdoor dadelijk kon herkennen en — de fraude „bewijzen”, iets wat, (ook weer door tal van voorbeelden gestaafd) door den schrijver bewezen is, dikwijls onmogelijk te blijken onder het thans door den heer S. v. E. ontworpen en ingevoerde systeem.

Uit authentieke bescheiden bewijst schrijver tevens hoe slecht de inspectie beantwoordt aan den eisch; o. a. door de eigen woorden van den inspecteur van Fin. H. C. MAURENBRECHER, onder eede afgelegd: *dat de inspectie van 's lands kassen alleen mogelijk is, voor zoover de boeken der alg. ontvangers de inspecteerende ambtenaren daartoe in staat stellen m. a. w. dus een inspectie van hetgeen getoond gelieft te worden door de H. H. ontvangers, zonder meer!*

Dat dit geen inspectie is kan trouwens een kind begrijpen, dunkt mij.

Een ambtenaar, die opkomt voor z'n belasterde collega's in een protest in de *Soerabaja Courant* verwijt een der inspecteurs zijn „weergalooze onachtzaamheid” en „totale onkunde” en zegt ten slotte: Zelf wist ge zeer goed, dat ge van dergelijke zaken geen flauw begrip hadt. De aangevallene, Dr. DE ROO, die de accoord bevonden kas op Bangka (aan welk beheer letterlijk alles heeft ontbroken) inspecteerde, weerlegde noch beantwoordde dezen uitval, doch zeide alleen — dat men hem aan den kaak wenschte te stellen — (hetgeen maar al te juist was), doch te vergeefs zoekt men enig argument voor een bestrijding.

Door dergelijke doeltreffende, naakte facta, maakt de schrijver het ook voor hen die niet in comptabiliteit doorkneet zijn mogelijk om tot zich zelven te zeggen: Wat men ook hier tegen in moge brengen, die man zegt ware dingen. Te recht m. i. zegt de Redactie van den *Indische Gids* in het nummer van Nov. 1890 bl. 2289 „Ligt

de „verklaring van de animositeit tegen den heer R. v. I. soms „hierin, dat het werk, door hem aangevallen, een vrucht is der „hervormende talenten van den heer SPRENGER VAN EYK, die „zooveel jaren het financieel beheer en zijn beheerders heeft „beheerscht?! Ook hierin, dat hij herhaaldelijk het gevoelen heeft „uitgesproken, dat de ambtelijke wereld zeer kon worden vereen- „voudigd en het heirleger inspecteurs en adjunct-inspecteurs van „Financiën met hun tractement en reis- en verblijfkosten geheel „nutteloos is?”

Tot zoover het beste der Indische Tijdschriften.

De schrijver vervolgt op bl. 119 de reeks door hem samengestelde artikelen over de comptabiliteitswet, met de gedachtenwisseling tusschen hem en den oud-insp. v. Fin. in N. I. den heer BOUMAN waarin deze o. a. verhaalt dat hem een kasopname niet gelukte, doordien daarvoor noodige stukken door den secretaris der residentie Japara, niet werden afgestaan; ik zou dit eerder als een bewijs te meer willen aanzien voor het onvolledige van het systeem; verder geeft hij een critiek op de voorgestelde voorschriften van den heer R. v. I. De details dier bestrijding kan ik niet allen opnemen, genoeg zij het te vermelden dat het beschaafd geschreven stuk van den heer BOUMAN in geheel in R. v. I.'s werk wordt opgenomen en deze het zich daarna tot taak heeft gesteld den heer B. van repliek te dienen, die ik voor zeer afdoende aanzie, te meer daar de heer B. de hoofdzaak alweer *zelf erkent* n.l., dat bij niet verantwoording in de boeken, het hoogst moeilijk is te bewijzen, dat de ontvangers zelf diefstal hebben gepleegd.” De schrijver heeft reeds vroeger aangetoond, dat die bewijzen door *zijn* systeem, wel, en nog wel dadelijk te leveren zijn. Onjuist is ook des heeren BOUMAN's bewering, dat men van die onmacht den H. H. inspecteurs een verwijt moet maken, de heer R. v. I. zegt, dat de H. H. insp. die leemten onder de aandacht der regeering hadden moeten brengen. Ook in de vrees van den heer B., dat ontvangers afgeknipte, ter viseering aangeboden „strooken”, (een onderdeel van R. v. I.'s systeem) zouden ontvreemden, vergist hij zich, zooals s. hem aantoot. Op een paar andere punten ontzeilt en ontwijkt de heer B. m. i. de quaestie en mijn indruk is, dat de Heer R. v. I. hem op alle punten schaakmat zet.

Het blijkt verder dat van het verzoek van R. v. I. in 1888 aan Z. M. den Koning gericht, om bevoegde onpartijdige personen in staat te stellen en daarover rapport uit te brengen, blijkbaar geen

notitie is genomen, dat 2°. in 1889 door hem een nota over dit onderwerp aan de Ministers van Koloniën KEUCHENIUS en MACKAY, werd overhandigd, welke eveneens genegeerd werd.

Duidelijk bewijst schrijver door het geval van de gestolen f 12000, op 31 Dec. '74 naar Soerabaia verzonden, te toetsen aan zijn systeem, dat volgens dat stelsel het bedrog aan het eind der maand had moeten worden ontdekt en wederom dient hem een authentiek gezegde van Minister MACKAY.

„De contrôle, welke de Volksvertegenwoordiging uitvoert is zeer zeker onvoldoende, maar daarom behoeft zij noch niet door een Minister bespottelijk gemaakt te worden”, als grond.

Het cursief gedeelte is teekenend, de laatste zinsnede ontlokt mij de opmerking: Als iets bespottelijk gemaakt *kan* worden, geeft het daar reden toe. De schrijver vermeldt, dat hij er officieel op gewezen heeft, dat zij die zijne voorschriften officieel onderzochten en afkeurden, door die voorschriften zouden getroffen worden en derhalve geen onpartijdige beoordeelaars waren, hetgeen alweer juist is. Van een van de meerderheid der Rekenkamer afwijkend advies, dat afkeurend voor het stelsel S. v. E. klonk, werd *geen* melding gemaakt.

Als het waar is, dat het systeem van den heer R. v. I. goed is en daardoor fraudes ontdekt *kunnen* worden en daardoor vermeden, geeft het onderstaande, dan *derhalve* weggeworpen geld te denken:

Gestolen uit de landskassen gedurende 15 jaren . . .	f 1,000,000
Kosten van berechtiging dier diefstallen	„ 500,000
Traktementen insp ^s ., adj. insp ^s . over dat tijdvak . . .	„ 1,500,000
reiskosten van insp ^s . adj insp ^s . over dat tijdvak . . .	„ 1,500,000
	<u>f 4,500,000</u>

„Men *weet*, dat de controle niet deugt! Uit het verslag van de Comm. t. Voorbereiding over het onderzoek v. d. rek. v. ontvangsten en uitg. voor N. I. dienstjaar 1879, voorkomende bij het Verslag der Handel. v. d. Tweede Kamer 1890—1891, licht ik:

§ 4: „nog meer dan de comptabiliteitswet zelve, kwam het voor, dat een deel der voorschriften, tot hare uitvoering strekkende, in 't bijzonder die op de ontvangsten en het kasbeheer, wijziging behoeven.”

2°. In het voorloopig verslag over 1872 staat o. a. ook.

„De uitbreiding v. h. inspectiepersoneel in '76 en '79 bracht een vermeerdering van traktementen mee van niet minder dan een ton gouds, waarbij nog heel wat reiskosten komen, hetgeen ook op

verlofstraktementen en pensioenen geen geringen invloed heeft."

Ik teeken hierbij aan, dat de administratie der Britsch Indische finantiën over een bevolking, *acht maal grooter* dan ons gebied *goedkooper* is en de verantwoording van elk dienstjaar geregeld geschiedt. Waarom dan deze toestand een dag langer te laten voortbestaan? Als dus heer R. v. I's denkbeelden ter zijde worden gelegd, waarom dan *dat* systeem niet bestudeerd, deze feiten spreken dan toch?

Wie weet of er geen gunstige adviezen zouden komen op dit stelsel of dat van den heer R. v. I., indien, b. v. door slechts voorloopig alleen diens stelsel van boekhouding aan te nemen en het inspecteurswezen gewijzigd te behouden, deze H. H. daardoor behouden bleven, voorloopig ten minste en hun arbeid lichter maar tevens loonender werd b. v. door de thans onmogelijk geachte, *plotselinge* inspecties??

Een, den indruk van vluchtige behandeling der zaak gevende, bespreking des Heeren Mr. P. BROOSHOOFT, wordt door den Heer R. v. I. eveneens opgenomen en daarna weerlegd, evenals sommige beweringen van den Heer Jhr. W. DE KOCK, die ik verder niet behoef te bespreken. Aan het slot daarvan komt schrijver tot deze, m. i. logische slotsom: (pag. 209) „dat, wanneer de voorschriften op de controle der ontvangsten onvoldoende zijn, dan de departementen van algemeen bestuur en de alg. Rekenkamer die daarmede eveneens moeten werken, monnikenarbeid verrichten."

Bepaald amusant, als 't onderwerp zoo ernstig niet ware, is de staalharde verdediging van R. v. I. tegenover een anoniem aanvaller in de *Ind. Gids* van 1891, waarbij hij het apprecieert, dat de onbekende, (in wien hij meent de 4° *inspecteur van finantiën* te zien; de andere 3 hadden hem reeds vruchteloos gepoogd uit het zadel te lichten, hetgeen wel toevallig is) niets dan onjuistheden aanhaalt om hem af te tuigen.

Uit het voorloopig verslag voor de begrooting van N. Indie 1893, ziet men, dat daar „opnieuw door verscheidene leden op beperking van het aantal inspecteurs wordt aangedrongen", hetgeen weder voor R. v. I.'s ideeën pleiten zou.

Dat zelfs de inspectie niet altijd bij machte schijnt een z. g. ontdekt tekort eenvoudig vast te stellen wordt aangetoond door de verdwijning van WENNINK (thans ongestoord te Calcutta van zijn renten levend) want het te kort, dat eerst op fl 3000 geschat was, bleek later nog eventjes fl 8000 hooger! Dit werd nog wel door een particulier ontdekt ter elfder ure. De *Soerabaia Ct.* schrijft naar aanleiding van dat

feit: Neen, slechts één naam is er die past voor het financieële beleid in N. I., en die naam is „Verrotting”. Het is een kenmerkend geval, dat de twee laatste ontvangers van successierechten te Batavia (N.B.) belangrijke bedragen wisten te verduisteren, terwijl dat langen tijd onontdekt bleef, een geval dat alweder het controle systeem en dat der boekhouding veroordeelt.

De Heer R. v. I. ontkent verder, dat de Inspecteurs beter voor de behoorlijke inning der belastingen (zie hierboven het adres KOCH c. s.) kunnen zorgen, dan 4, 5 of 6 residenten over *hetzelfde grondgebied*, gesteund door assistent-residenten en controleurs. De commissie van rapporteurs, de H.H. LEVYSOHN NORMAN, MEES, CREMER, VAN NUNEN en KIELSTRA, teekende over het minder worden der werkzaamheid van gewestel. bestuur juist aan „dat vele aan hen opgedragen werkzaamheden o. a. door beperking der cultures en door aanstelling van rechtsgeleerde presidenten van landraden aanmerkelijk waren verminderd en het geen bezwaar zou opleveren hen, evenals vroeger met de volledige controle op het kasbeheer te belasten.” Dit strijdt tegen de bewering, dat die hoofden te veel overladen zouden zijn met andere bezigheden en pleit dus weer, qualitate qua, voor ideeën als van den heer R. v. I., die op blz. 249 uitroept: „Neen dat (zwijgen over zijn idee) kan en mag het niet doen, daar waar in Nederland door Mr. N. G. PIERSON de belastingen voor een groot deel der natie, zijn verzaagd, door den Min. v. Kol. de gelegenheid in Indië wordt opengesteld, om uit de landkassen zooveel te ontvreemden als men maar wil, meestal zonder dat dit kan worden ontdekt of, dat bij ontdekking, de kashouders bij gebrek aan bewijs moeten worden vrijgesproken, terwijl, werden de door mij ontworpen voorschriften ingevoerd, die toestanden dadelijk zouden ophouden.”

De schrijver is voorts nieuwsgierig, of de Alg. Rekenkamer van de thans door den heer R. v. I. collectief uitgegeven opmerkingen en door hem genoemde onregelmatigheden notitie zal nemen, waartoe zij, luidens art. 79, (dat gelast de vermelding van alle ontdekte onregelmatigheden in bestaande verordeningen enz.) genoodzaakt is, vooral nu twee cardinale punten van de door schrijver genoemde gebreken reeds door de Indische regeering zijn erkend.

Ten bewijze dat hij niet alleen staat in zijne afkeurende critiek, haalt schrijver nog een gezegde van den heer SOL aan, luidende „dat de wijze waarop aan de comptab. wet uitvoering is gegeven, aan den staat vele millioenen heeft gekost.”

De opsomming der baten, die de heer SPRENGER v. EYK, BOUMAN

en Jhr. W. H. W. DE KOCK hebben getrokken uit de staatsruif, is het minst aangename gedeelte van het werk, het drukt een gevoel van (zeer goed begrijpelijke) spijtigheid uit doch juist omdat het overige zoo zaakrijk nobel en klaar werd bewerkt, ontsiert dit en de triade over den G. G. VAN REES het werk van den overigens zoo humanen auteur. Dat het kruiwagen en protectie systeem in het laatste deel van het werk wordt gegispt, is eerder te verdedigen.

ROESSINGH v. ITERSON laakt het, dat vier opvolgende Ministers v. K. en de vertegenwoordiging van het Nederlandsche volk deze toestanden zoo gelaten hebben en noemt met name hen, die van dit alles op de hoogte zijn, hetgeen hij bewijst.

Nog bespreekt hij het beklagenswaardig geval HAAKMAN, z. i. een slachtoffer van slechte controle systeem en het geval van de vermiste f 151.200, 2 maanden na den heer HONIG's benoeming tot ontvanger te Batavia door dezen ontdekt, welke ontvreemding zoo naïf is in z'n werk gegaan, dat men er bijna om lachen zoude.

Na nog te hebben gewezen op de vrij *baatzuchtige* vorderingen van den heer v. DORSSEN, voor zijne diensten als „onderzoeker nopens de mogelijkheid van *bezuiniging* in de Indische huishouding en op de slechte waar, die het Rijk, waar het rijksbenoodigdheden koopt, wordt in de hand gestopt, eindigt de schrijver, na voldoende te hebben aangetoond, dat hij door verschillende (allen door hem genoemde) omstandigheden *gedwongen* werd het geschrevene onder de algemeene aandacht te brengen; hij vermeent daardoor eenvoudig zijn plicht te hebben gedaan.

De indruk die deze brochure op den man van gevoel maakt is ontegenzeggelijk groot. Men gevoelt, dat de Heer VAN ITERSON iemand is, die met voor onkreukbare rechtvaardigheid strijdenden geest zich gedrukt gevoelt door het besef, dat er in de hoogere bureaucratie van die machten zijn, waar tegen alleen de pen en de openbaarheid iets, en dan nog weinig, vermogen; daardoor en vooral door den steeds vormelijken toon, ademt uit dit dorre boek van cijfers een waas van melancholie, haast even aandoenlijk als de woeste en hartstochtelijke taal van een DOUWES DEKKER.

Of zijne ideeën zooveel beter zijn dan die van den Heer S. v. E. kan ik niet beoordeelen, ik geloof het echter stellig, want ik ben getroffen door den kalmen toon van overreding, door de overstelpende massa bewijzen en nog eens bewijzen die de hooggeachte schrijver

aanvoert in zijn doorwrocht pleidooi, eerder geschreven ten dienste van het Nederlandsche volk dan om eigen leed uit te schreien aan de borst der publiciteit.

FLANEUR.

Die recensie werd in 't kort overgenomen in de „Telegraaf” van 29 September 1897, Avond-editie.

Aan
de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Geeft met verschuldigten eerbied te kennen G. ROESSINGH VAN ITERSON, gepensionneerd Oost-Indisch ambtenaar, wonende te 's Gravenhage;

dat, na in 1867 te zijn benoemd tot 3en Commies bij het departement van Financiën te Batavia, hij in die betrekking al spoedig op de hoogte geraakte van den toestand van het geldelijk beheer in onze Oost-Indische bezittingen en daarover sedert steeds zijn aandacht heeft laten gaan;

dat de slechte toestand van dat beheer ook in Nederland niet onopgemerkt bleef daar, in 1872, eenige rijks-ambtenaren naar Indië werden gezonden, zoo het heette „ter verbetering van het financiëel beheer aldaar”;

dat, adressant niet weinig verwonderd was toen, als resultaat van die opdracht, verscheen het gouvernements-besluit van 10 December 1873 n°. 6 met de daarbij vastgestelde „Voorschriften van de Algemeene Ontvangers en Hulp-Ordonnateurs” daar hem al dadelijk bleek, dat de ontwerper van die voorschriften — de heer J. P. SPRENGER VAN ELJK — o. m. geheel had over het hoofd gezien de grootste fout in de tot dusverre toegepast zijnde voorschriften nl. het ontbreken van een afdoende contrôle op de ontvangsten;

dat hierdoor alleen reeds het voeren van een goed geldelijk beheer nog steeds niet mogelijk zou zijn, maar de reeds genoemde voorschriften en hunne aanvullingen bevatten nog zooveel gebreken meer, dat adressant, sedert opgeklommen tot referendaris, in 1879, na aankomst in Nederland met een tweejarig verlof, zich toen dadelijk aan het werk zette tot het ontwerpen van voorschriften, waarbij aan al de hem

als chef van een comptabiliteits-afdeeling gebleken gebreken zou worden te gemoet gekomen. Hierin werd hij in 1880 welwillend gesteund door den toenmaligen Minister van Koloniën, Mr. W. Baron VAN GOLTSTEIN, die hem daarvoor toen bij zijn Ministerie detacheerde;

dat hiervan het gevolg was, dat in de maand Mei 1883 die betere voorschriften werden ingeleverd en adressant weder naar Indië terugkeerde.

Enkele vage geruchten uitgezonderd, hoorde deze van die voorschriften verder niets meer waarom hij, toen weder dagelijks in de gelegenheid zijnde om op te merken, hoe slecht de toegepast wordende voorschriften nog werkten, maar ook om aan den sedert 11 April 1884 opgetreden Gouverneur-Generaal van Nederlandsch-Indië, den heer O. VAN REES, te doen zien, wat hij ter verkrijging van een goed geldelijk beheer had verricht, zich bij request van 7 Augustus 1886 tot dien Landvoogd wendde met het verzoek hem te willen vergunnen de daarvoor ontworpen voorschriften, door middel van de pers, openbaar te maken;

dat hem hierop bij besluit van 7 Mei 1887 n° 4/c werd te kennen gegeven, dat, „aangezien bovenvermelde voorschriften behoorden tot de archieven van het Ministerie van Koloniën, de Gouverneur-Generaal tot publiceering daarvan geen machtiging kon verleenē.”

Daar de heer SPRENGER VAN ELJK, de auteur van de toegepast wordende, door adressant afgekeurde voorschriften, toen Minister van Koloniën was, wendde deze geene verdere pogingen aan om die machtiging van hem of door zijn tusschenkomst te verkrijgen. Hij wachtte tot zich eene gelegenheid zoude voordoen om den slechten toestand van dat geldelijk beheer op andere wijze onder Hooger aandacht te brengen en deze deed zich spoedig voor, daar in April 1888 bekend werd, dat de heer G. H. PANNEKOEK — gelijktijdig met en onder dezelfde omstandigheden als adressant, zijne loopbaan

bij het Indisch gouvernement begonnen — eervol ontslag had verzocht, als president van de Algemeene Rekenkamer in Ned.-Indië;

dat adressant bij request van 3 Mei 1888 zich dan ook wendde tot Zijne Majesteit den Koning waarbij hij, onder mededeeling, dat en waarom door hem betere voorschriften tot gedeeltelijke uitvoering der Comptabiliteits-wet waren ontworpen en hoe het met die voorschriften was gegaan het verzoek deed, de noodige bevelen te willen geven, die voorschriften te doen onderwerpen aan het oordeel van deskundige en onpartijdige personen en, zoo ze inderdaad mochten blijken beter te zijn, dan de thans vigeerende, hem, adressant, alsdan te benoemen tot president van de Algemeene Rekenkamer in Ned.-Indië en hem op die wijze in de gelegenheid te stellen, zorg te dragen, dat die voorschriften niet alleen zouden worden ingevoerd, maar ook naar behooren zouden worden toegepast.

Niettegenstaande Mr. L. W. C. KEUCHENIUS den 11en April 1888 als Minister van Koloniën was opgetreden, werd — ten minste voor zoover mij bekend — nooit een onderzoek gelast en werd bij Koninklijk besluit van 15 Juli 1888 de heer J. A. VAN DORSSEN benoemd tot president van genoemde Rekenkamer.

Deze mijne pogingen om een zoo noodig goed geldelijk beheer ingevoerd te krijgen, maakten op de Indische autoriteiten een geheel anderen indruk, dan mocht verwacht worden, daar, terwijl nòch als ambtenaar, nòch als mensch iets op mij viel aan te merken en met een diensttijd van pas 23 jaren, men mij daarop dwong 's lands dienst te verlaten en een daarna op aanraden van genoemden Minister van Koloniën „KEUCHENIUS” ingediend verzoek, om wederopname bij die dienst voor inwilliging niet vatbaar werd verklaard.

Ook zijne opvolgers de heeren Mrs. A. E. Baron MACKAY, W. K. Baron VAN DEDEM en J. H. BERGSMA wilden in deze

niets ter verbetering doen, waarom adressant toen is overgegaan tot het voor de pers samenvoegen en daar waar noodig aanvullen van zijne sedert September 1890 verschenen geschriften over bedoelde aangelegenheid.

Dat werk heeft in het laatst van de maand April dezes jaars het licht gezien onder den titel — Waar vele millioenen reeds gebleven zijn en waar vele millioenen nog zullen blijven. Eene bijdrage tot de kennis van het Indisch Staatsbestuur — en wordt een exemplaar er van, Uwe Kamer hierbij beleefd aangeboden.

Zij kan daaruit zien, blz. 7, hoe en door wien ik reeds in September 1867 werd op de hoogte gebracht van de grootste fout in geldelijk beheer van onze O.-I. bezittingen en hoe door het afsterven van den heer MOTKÉ, in 1872 uitgezonden om verbeteringen in dat beheer te brengen, die opdracht toen overging op den heer SPRENGER VAN EIJK die daarvoor toen andere en naar zijn oordeel betere voorschriften ontwierp.

Hoe, bij het invoeren van die voorschriften, het aan adressant dadelijk bleek, dat genoemde groote fout door dien ontwerper niet was verbeterd, blz. 12, en deze zelfs het voorschrift dat vóór dien de ontvangers dwong om dat, wat zij ontvingen, ook als zoodanig te verantwoorden, niet eens had voorgenomen, blz. 96, waardoor, en adressant gaf de bewijzen daarvoor op blz. 57 tot 66 aan, de toestand geheel hetzelfde was gebleven of eigenlijk nog erger was geworden, daar verdachten meestal moesten worden vrijgesproken en het zelfs zoover gekomen is, dat een Kashouder een geconstateerd tekort eenvoudig bijpaste en niet eens werd vervolgd, neen, als zoodanig bleef gehandhaafd, blz. 275.

Hij toonde verder op blz. 103 aan dat het beweerd verminderen van tekorten sedert de invoering van de voorschriften van den heer SPRENGER VAN EIJK niet was te wijten aan die voorschriften, maar aan de omstandigheid, dat deze het eenig bestaand middel om ze nog te ontdekken had geelideerd;

dat verder voor de algemeene ontvangers een Kasboek was voorgeschreven, dat zelfs niet aan de geringste eischen van een goed Kasboek voldeed, blz. 74, terwijl hij geheel had vergeten aan te geven:

1°. een register, voor het boeken der ontvangsten bij de departementen van algemeen bestuur;

2°. een dito voor het boeken van de ontvangsten en uitgaven van de „Mutaties van Geld”;

3°. een dito voor die van de „Rekening met Derden” en

4°. een dito voor die van de „Rekening met het Ministerie van Kolonien”;

Natuurlijk met de noodige voorschriften daarop.

Mede werd vergeten de „Begrooting van Uitgaven” en de „Raming der Middelen” zoodanig te wijzigen, dat die voor de toen reeds lang toegepast wordende werkwijze ter hunner bewaking geschikt zou zijn, blz. 90.

Hier staat tegenover, dat die ontwerper verbetering aanbracht door invoering:

1°. van het „Memoriaal van Inkomsten”, waardoor een toezicht op wat te vorderen bleef, mogelijk werd.

De voorschriften op dat Memoriaal zijn echter verre van voldoende, blz. 72.

2°. van de Staten Comptabiliteit n°. 9 en 10 die het mogelijk maken om, bij het doen van voorstellen die uitgaven ten gevolge kunnen hebben, rekening te houden met den stand van het betrokken begrootings-artikel.

Ook weder met de opmerking, dat de voorschriften daarop onvoldoende zijn, blz. 81.

3°. van eene regeling der bevoegdheid van de hoofden van Algemeen en die van Gewestelijk Bestuur tot het doen van handelingen, die uitgaven ten last van den lande ten gevolge kunnen hebben, blz. 89.

Ziedaar de verbeteringen door den heer SPRENGER VAN EIJK aangebracht.

Hij was verder de schepper van een twaalfstal inspecteurs van Financien, zoo het heette, om den directeur van Financien en de hoofden van Gewestelijk Bestuur bij te staan in het toezicht op de invordering der belastingen en op de administratie der Kassen, terwijl het eerste voor hen onmogelijk is, blz. 69, en zij tot het tweede niet in staat zijn, blz. 57 en 74.

Hij wist verder de Algemeene Rekenkamer in Ned. Indië zoo te hervormen, dat dat College inplaats van voorschriften met bedoelde grove gebreken dadelijk finaal af te keuren, die zonder eenig bezwaar te maken sedert heeft toegepast;

dat adressant, en dit teekende hij hierboven ook reeds aan, tijdens hij zich met verlof in Europa bevond dadelijk is begonnen met het ontwerpen van betere voorschriften, waarin hij al spoedig daarop door den toenmaligen Minister van Koloniën werd te gemoet gekomen door eene plaatsing bij zijn Ministerie.

Bij die in de maand April 1883 ingeleverde nieuwe voorschriften gaf hij voor een gedeelte der ontvangsten dezelfde contrôle aan, die hier in Nederland proefhoudend is gebleken en waarvan de toepassing in Indië zeker nog minder bezwaren zou opleveren, terwijl hij voor het andere gedeelte der ontvangsten, namelijk het behoorlijk verantwoorden van betaalde belastingpenningen enz. ook eene controle ontwierp, die, met het geringe aantal Europeanen aldaar, in de toepassing geen bezwaar zou opleveren.

Verder ontwierp hij een kasboek, dat aan alle eischen van een goed kasboek voldoet; en regelde verder bovengenoemde grove en vele niet genoemde kleinere gebreken.

Had men die voorschriften toen willen invoeren, dan was het inspecteeren der kassen door de hoofden van gewestelijk en plaatselijk bestuur dan regel geworden, daar deze dan in staat waren geweest dit spoedig en goed te doen, terwijl de betrekking van inspecteur van Financien, als geheel onnoodig, had kunnen zijn opgeheven.

Die voorschriften werden echter op grond van het rapport van den toenmaligen directeur van Financiën, Dr. DE ROO, blz. 237 en van de niet langer onafhankelijke Rekenkamer in Ned.-Indië, blz. 208 en 267, onder een lateren Minister gedeponereerd en mijn pogen om ze ingevoerd of ten minste onderzocht te krijgen, leidde, zooals hierboven ook reeds werd aangeteekend, tot een eervol ontslag uit 's lands dienst;

dat mijn streven om tot een goed geldelijk beheer te geraken en dat in den aanvang door een Minister van Koloniën werd gesteund, op boven omschreven wijze eindigde, is niet te begrijpen, maar wordt duidelijk, wanneer men eenmaal weet, dat nog steeds niet voldaan is aan het voorschrift, vervat in artikel 49 van het Regeerings-Reglement luidende:

„Behoudens de uitzonderingen bij dit reglement bepaald, worden de ambtenaren benoemd, ontslagen en op pensioen gesteld door den Gouverneur-Generaal, overeenkomstig regels bij algemeen verordening gesteld.”

Blijkens de Nieuwe Rotterdamsche Courant van 31 Augustus jl., Tweede Blad, behandelde de Nederlandsche Juristen-Vereeniging in hare vergadering van Maandag 30 Augustus, te voren te Zwolle gehouden, de rechtsverhouding van den staat tot zijne ambtenaren en is toen de gestelde vraag: „Moet de toepassing van tuchtmiddelen, van ongevraagde verplaatsing en van ontslag alleen kunnen geschieden overeenkomstig de uitslag van een behoorlijken rechtsgang?” met „Ja” beantwoord en nu hoop ik, dat voor de Indische ambtenaren ook spoedig de tijd moge aanbreken, dat uitvoering worde gegeven aan bedoeld voorschrift van het Regeerings-Reglement en dat dan daarmede te gelijker tijd een einde komen aan de treurige behandeling, waaraan maar al te dikwijls die ambtenaren daar blootstaan.

Maar ook een tweede verbetering is dringend noodig en wel deze, dat het Koninklijk besluit van 30 December 1882 n°. 2 (Staatsblad 1883 n°. 33) zoo spoedig mogelijk worde ingetrokken.

Dat Koninklijk besluit, uitgelokt onder het motief „achterstand bijwerken”, blz. 265, en de machtiging inhoudende, tot het aanstellen van tijdelijke leden der Indische Rekenkamer door den Gouverneur-Generaal, zoo noodig onder nadere goedkeuring des Konings, is eenig en alleen de oorzaak geweest, dat dat college, daardoor niet langer „Koninklijk” maar sedert afhankelijk van den Landvoogd, ten gevolge van dien, steeds heeft gezwegen over den slechten toestand, hierboven omschreven, en comptabiliteits-voorschriften heeft toegepast, die reeds van het oogenblik, dat zij werden ingevoerd als geheel onvoldoende werden gebrandmerkt. Zie blz. 17 en 19.

Die door de Indische Rekenkamer aangenomen houding moet ook de aanleiding geweest zijn, dat 9 Mei 1893 de toenmalige minister van Koloniën, Baron VAN DEDEM op een door Uwe Kamer gestelde vraag de verklaring aflegde, „dat adressants critiek en zijne voorschriften waren bevonden geen waarde te hebben en dat de bestaande voorschriften werden geoordeeld geen aanvulling of verbetering te vereischen”, blz. 242.

En wat deedt men den 5^{en} dierzelfde maand in Indië? Men vulde daar op dien datum die voorschriften juist wel aan en zij werden den 1^{en} October d. a. v. daar ook gewijzigd.

Twintig jaar lang hadden dus Algemeene Rekenkamer en directeur van Financiën met geheel onvoldoende voorschriften het geldelijk beheer in Indië gedreven en de hen ingevoerde aanvulling en wijziging van die voorschriften hebben nog maar zeer weinig verbetering aangebracht, blz. 262, terwijl voor een verbetering van de verder hierboven voorgegeven gebreken nog niets is gedaan.

En dat er ook wel niets aan gedaan zal worden blijkt uit het volgende:

Het in 1895 gewijzigd artikel 79 van de comptabiliteits-wet wordt thans gelezen:

„Jaarlijks vóór of op 1 April zendt de Algemeene Rekenkamer in Nederland aan ons en die in Nederlandsch Indië

aan den Gouverneur-Generaal een volledig verslag van hare werkzaamheden over het afgelopen jaar, waarin tevens worden vermeld alle ontdekte onregelmatigheden en afwijkingen van bestaande verordeningen en de maatregelen, welke zij in het belang van het beheer der geldmiddelen wenschelijk achten.

Het verslag van de Algemeene Rekenkamer in Nederlandsch-Indië wordt door den Gouverneur-Generaal met de noodige toelichtingen zoo spoedig mogelijk aan den Minister van Koloniën gezonden. Daarna worden beide verslagen onverwijld door ons aan de Staten-Generaal medegedeeld."

De verslagen over het jaar 1895 nu zijn bij schrijven van 2 Juni jl. Uwe Kamer aangeboden — zie zitting 1896 — 1897, 215 — en bevatten over al de door mij genoemde gebreken en onregelmatigheden in het geldelijk beheer . . . . geen woord!

In mijn genoemd werk schreef ik reeds omtrent deze aangelegenheid op blz. 286:

„Na al hetgeen ik hierboven aanvoerde zal zeker wel niemand meer willen beweren, dat het geldelijk beheer in Indië goed geregeld is.

Nu artikel 79 van de gewijzigde C. W. de rekenkamer daartoe dwingt, zal ook zij dit misschien erkennen, maar ook zeer mogelijk is het dat, met den steun, die dat college van alle kanten, maar vooral van de Regeering in Nederland mocht ondervinden, het niet zoo gemakkelijk daartoe zal overgaan.

Het komt mij ten minste voor, dat het dat college veel moet kosten, om nu aan te geven, dat de voorschriften, waarmede het 22 jaar heeft gewerkt, zeer onvoldoende zijn en daardoor stilziggend verklaren niet alleen dat het niet aan zijne roeping heeft voldaan, en de lands belangen waarvoor het in de eerste plaats had te waken, heeft ten achter gesteld uitsluitend om die van den heer SPRENGER VAN ELJK hoog te houden, maar tevens dat, met die houding voor oogen, het den directeuren van Financiën in de eerste plaats, verder de overige chefs der departementen van algemeen bestuur en een aantal mindere

ambtenaren heeft gemakkelijk gemaakt het daarin flink ter zijde te staan.

Daar verder enz."

Wat ik toen vermoedde is nu waarheid geworden. In het nu uitgebracht, zooeven genoemd verslag van de Indische Rekenkamer is van onregelmatigheden in het geldelijk beheer zelfs geen sprake, en dit, niettegenstaande door mij toch reeds lang afdoende is aangetoond, dat dat beheer daar nog altijd schandelijk slecht is.

Mag een dergelijke toestand nog langer worden bestendigd en wordt het geen tijd, dat Uwe Kamer als het college geroepen, om mede te regeeren, maar daar waar noodig ook de Regeering te controleeren, daaraan eens paal en perk stelle?

Die vraag kan alleen toestemmend worden beantwoord en daarom wendt adressant zich tot Uwe Kamer met het verzoek:

Dat zij een onderzoek provoceren naar alles door hem en zijne bovenaangehaalde bijdrage tot de kennis van het Indisch staatsbestuur aangetoond, om, wanneer dat onderzoek zal zijn afgeloopen de vraag te overwegen:

10. Of zij het nog langer mag gedoogen, dat nog steeds millioenen uit de kassen in Nederlandsch-Indië verdwijnen alleen door slechte voorschriften, terwijl goede voorschriften, die dit verder onmogelijk zouden maken door adressant reeds in 1883 bij het Ministerie van Koloniën zijn ingeleverd, waar zij, op grond van aangegeven redenen, zijn ter zijde gelegd?

20. Of zij er nog langer in mag berusten dat wordt voortgegaan met het aanstellen van inspecteurs van Financiën, die den lande jaarlijks, alleen aan tractementen en reiskosten zeker op meer dan twee ton gouds te staan komen, terwijl die inspecteurs, behalve dat zij bovenbedoelden slechten toestand nooit onder Hooger aandacht hebben gebracht, voor

geen van de hun opgedragen werkzaamheden noodig zijn.

Zie o. m. blz. 70 tot 72, 80 en 98.

Dat Uwe Kamer verder als Haar oordeel uitspreke dat alle termen aanwezig zijn om:

10. zoo spoedig mogelijk gevolg te geven aan het voorschrift van artikel 49 van het Regeerings-reglement en het ontslag van de Indische ambtenaars bij wet te regelen.

De op blz. 16, 272 tot 275, 277 en 298 tot 305 aangehaalde feiten toonen de groote noodzakelijkheid daarvan ten volle aan.

20 in het midden latende welke maatregelen zullen behooren te worden getroffen tegenover de Indische Rekenkamer, in zake hare houding het geldelijk beheer aldaar betreffende — den Minister van Koloniën uit te noodigen met intrekking van het Koninklijk besluit van 30 December 1882 n° 2 (Indisch Staatsblad 1883 n°. 33) — waartoe een voorstel zeker gaarne zal worden ingewilligd — die Rekenkamer op nieuw te verheffen tot een „Koninklijk” en daardoor weder onafhankelijk college.

's *Gravenhage*, den 12den October 1897.

't Welk doende enz.

(get.) G. ROESSINGH VAN ITERSON.

